

СТРАТЕГИЧЕСКОТО ПЛАНИРАНЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА ИНВЕСТИЦИОННАТА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ

доц. д-р Румяна Стойкова Златева
Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”

STRATEGIC PLANNING AS A TOOL FOR ENHANCING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF RURAL AREAS

Assoc. Prof. Romyana Stoykova Zlateva, PhD

***Abstract:** This thesis considers strategic planning as a tool for enhancing the investment attractiveness of rural areas. It provides theoretical formulation for the investment attractiveness and outlines its constituent elements. Particular attention is paid to the strategic guidelines for development of rural municipalities in Bulgaria.*

***Key words:** strategic planning, investment attractiveness, rural areas, strategic guidelines.*

Развитието на селските райони в страната ни се определя в значителна степен от наличието на инвестиции за привличането на които те встъпват в конкурентна борба. Подобряването на тези територии поражда голям обществен интерес и задава поредица от въпроси, свързани с теорията и практиката по осъществяването на процеса за неговото ефективно управление.

Актуалността на темата се определя, както от необходимостта от устойчиви социално-икономически промени в селските райони, така и от осъществяването на европейските политики във всички сектори на икономиката, включващи общата селско-стопанска политика и политиката за конкуренция, политиката за вътрешния пазар, политиката за околната среда и политиката на сближаване.

Целта на разработката е в тази среда да се покаже ролята и мястото на стратегическото планиране за нарастването на инвестиционната привлекателност и ускореното развитие на селските райони на България. Основно предизвикателство представляват проявите и практическото му приложение при създадените специфични условия. В тази връзка задачите се свързват с:

- уточняване на използвания понятиен апарат;
- обосноваване на връзката между стратегическото планиране и инвестиционната привлекателност на селските райони;
- разкриване на механизма на стратегическото планиране, чрез който действа като инструмент за повишаване на инвестиционната привлекателност на селските райони;
- очертаване на стратегическите тенденции за подобряване на териториите в контекста на Програмата за развитие на селските райони 2014-2020.

В България като селски райони се определят общините, в които няма населено място с повече от 30 хил. души. Съгласно тази дефиниция, 232 общини от общо 265 общини в страната ни се класифицират като селски район. Те заемат 81% от територията и като обхващат 39% от населението [19, с.171]. Подемът им се определя в значителна степен от инвестиционната привлекателност, формирането и проявлението, на която може да се разглежда като сложен познавателен процес и аналитична задача.

Инвестиционната привлекателност като икономическа категория се разисква в различни изследвания [3,6,7,8,20]. Важно е да се отбележи, че като нематериална съставна тя се явява резултат от взаимодействието на материални и нематериални ресурси, функциониращите в рамките на селските територии икономически субекти, работната сила, в голяма степен зависи от природно-климатичните условия, инфраструктурата, реда и сигурността, социалната среда, мрежите между бизнес-съобществата, обществените организации, органите на местната власт, самоуправлението. При многообразието от определения за понятието „инвестиционна привлекателност“ най-общо може да се разглежда представата за него като съчетание от различни фактори, разбирани, както като предпоставки, така и като ограничения, за привличане на инвестиции в текущ и перспективен период.

За нуждите на настоящата разработка ще се придържаме към по-широката употреба на понятията „инвестиционна привлекателност“ и „инвестиране“. От позициите на логическото разсъждение под инвестиционна привлекателност ще разбираме формиращо се съзнателно и целенасочено убеждение за полезност, значимост, конкурентоспособност и превъзходства (физически, пазарни, информационни, социални, производствени, интелектуални, екологични), което води до инвестиране, създаващо веществен и невеществен капитал.

Инвестиционната привлекателност се изгражда под влиянието на разнообразен информационен поток, свързан не само с характера на инвестиционната дейност. При това трябва да се подчертае, че липсата на адекватна и/или надеждна информация, корелираща рисковете с очакваните ползи може да доведе до погрешни инвестиционни решения [4, с.52]. Следва да се отбележи, че при вземането на дадено инвестиционно решение е възможно да се отчитат с различна тежест предпочитанията на инвеститорите по отношение на факторите, влияещи на инвестиционната привлекателност. Поради това тя се характеризира със съвкупност от различни субективни и обективни ограничения и възможности. От тях се обуславят интензивността на привличане и ефективността на използване на инвестициите в стопанската система на даден селски район, формират се неговите материални и нематериални ресурси.

Инвестиционната привлекателност на селските райони може да се разглежда в два аспекта. С първия се обхваща инвестиционна привлекателност на определени обекти на територията за инвестиране. Заключение се в провеждане на икономически анализ на състоянието на даден отрасъл, сектор, клъстери, организации и други субекти на стопанската система на територията. Той се свежда до определяне на базови показатели на ефективността на инвестиционните програми и проекти (чист дисконтиран доход, срок на откупуване, индекс на рентабилност, вътрешна норма на възвръщаемост).

Вторият се свързва с инвестиционната привлекателност на стопанската система на селските райони. Поставят се изисквания за анализиране на съществуващата нормативно-правна база, политическата ситуация, инвестиционната инфраструктура, социално-икономическите условия, степента на защита правата на инвеститорите, нивото на данъчната тежест, стратегическите и административните ресурси, и др.

В двата случая следва да се отбележи и влиянието на зависимостта между величината на лихвените проценти и инвестициите в реален капитал. Понижаването на лихвения процент, при равни други условия, стимулира инвестициите. Високият лихвен процент поставя бариера пред инвестиционните решения [5, с. 4-19].

В допълнение на гореизложеното може да се подчертае, че инвестиционната привлекателност предопределя активността на инвестиционната дейност, следователно влияе върху ефективното развитие на територията. При това по отношение на частните и публичните инвестиции се наблюдават известни различия.

Считаме, че чрез умението на селските райони да подчертават и адаптират непростанно, заедно и поотделно, разнородни преимущества към измененията в макро- и средната среда с цел привличане на инвестиции, се създава инвестиционна привлекателност. Способността на териториите да генерират инвестиционна привлекателност се формира и развива в процеса на стратегическото планиране и преимуществено съществува чрез документите му и изпълнението им.

В научната литература стратегическото планиране се определя като основен инструмент за реализация на целите, съдържащи се в стратегиите и плановете за развитие на националната икономика, отчитайки максимално съществуващата икономическа и социалнополитическа ситуация. Посочва се, че на практика стратегическото планиране служи за постигане на дългосрочните цели на икономическото и социално развитие на страната с методите на косвеното въздействие върху непосредствените производители или стопански субекти. Счита се, че така не се ограничават инициативата на частния бизнес и предприемачите, а им се оказва помощ да формират общия курс на развитие, информира се ръководството за потенциалното търсене състоянието на пазара на труда и други. Подчертава се, че стратегическото планиране предвижда и отчитане на неконтролираните външни на системата фактори, които оказват влияние върху развитието на националната икономика като цяло с използването на различни прогнози и други изследвания [1, с.144-148].

От Методологията за стратегическо планиране в Република България то се разглежда като цялостен процес на вземане на решение за осъществяване на визията и стратегическите цели, така че да се постигне най-ефективното използване на финансовите, материалните и човешките ресурси. В нея се дефинира времевия хоризонт на документите за стратегическо планиране, които се използват в управленската практика на страната ни:

- дългосрочни документи със срок на изпълнение над 10 години;
- средносрочни документи със срок на изпълнение от 3 до 9 години;
- краткосрочни със срок на изпълнение от 1 до 3 години.

Посочват се и основните видове стратегически документи: стратегия, политика, програма, план, концепция. Чрез Методологията се осигурява алгоритъм, който да структурира и обвърже със спазването на стандарти и принципи стратегическото планиране и същевременно се:

- създава стандарт на стратегическо планиране в администрацията;
- поясняват ключовите принципи на разработване и изпълнение на стратегическите документи;
- въвеждат основните видове стратегически документи, като фиксира техните наименования в зависимост от мястото им в йерархията на стратегическите документи;
- представят задължителните елементи на съдържанието на стратегическите документи;

- дефинира процеса на разработване на обособените видове стратегически документи;
- представят професионалните методи за разработване на стратегическите документи;
- въвеждат ключовите понятия в процеса на стратегическо планиране [15].

В Методологията се обосновава необходимостта от пълноценно взаимодействие, съгласуваност и координация на всички институционални и организационни нива, както в процеса на разработване, така и в процеса на изпълнение на стратегическите документи. Посочва се ключовата роля в реализирането на стратегическите документи на държавните органи и техните администрации. Подчертава се, че само те са в състояние да реализират мащабни проекти в обществен интерес, като по този начин създават предпоставки за развитие [15, с. 3]. Стратегическото планиране се определя като такова с многопластов характер и включващо различни участници в процеса: държавните органи и техните администрации, политическите партии, обществото и неговите организации, академичната общност, медиите, ЕС и неговите институции и служби [15, с. 5], или с други думи, представители на субектите на управлението и стопанството, имащи интерес от развитието на страната.

Считаме, че в качеството си на инструмент за повишаване на инвестиционната привлекателност на селските райони, стратегическото планиране осигурява процеса по осъществяване на комплекс от взаимосвързани дейности, насочени към постигане на определени финансово-икономически, научно-технически, социални, екологични и други резултати на територията. Стратегическото планиране се явява вид управленска дейност, чиято основна задача се ориентира към изработването на стратегически решения, предвиждащи поставянето на такива цели, реализацията на които обезпечава ефективното развитие на територията в дългосрочна перспектива, гъвкава реакция на изменящите се условия. Стратегическото планиране се характеризира със:

- способност да се предвиждат измененията в макро- и микросредата;
- възможност за адаптация при настъпване на промени с различно естество;
- отчет на въздействието на многочислени фактори с позитивно и негативно влияние;
- организация на процеса на неговото функциониране и разпространяване на ефекта.

В качеството си на обект на стратегическото планиране могат да се определят всички отрасли и сфери на дейност в селските райони, а също протичащите в териториалните им граници икономически, екологични и социални процеси. При това ефектът от провежданите политики и реформи се разпространява в страната ни и в Европейски съюз (ЕС) като цяло, поради тесните и разрастващи се икономически връзки между държавите членки.

Стратегическото планиране се явява елемент от процеса на стратегическото управление на развитието на селските райони и инструмент за повишаване на инвестиционната им привлекателност, който се използва на три основни етапа:

- определяне на дългосрочни перспективи за устойчиво развитие на селските райони (формиране на стратегически документи за развитие);
- разработване на комплекс от мероприятия по осъществяване на приетите стратегически документи;
- контролиране и откриване на основни проблеми в процеса на реализация на стратегическите документи.

Стратегическото планиране може да се разглежда като система от представи за стратегическия избор, стратегическите цели и приоритети за развитие на селските райони, за основните положения в местната социално-икономическа политика в разрез на отделните ѝ съставни и средствата за реализация. При това трябва да се подчертае обединяващата му функция, която се състои в обезпечаване на взаимодействието на цялата система от съществуващи и перспективни стратегически документи, определяне ролята на всеки, дефиниране и обосноваване на механизми, позволяващи интегрирането им в единно цяло.

Идентифицирането и премахването на предизвикателствата пред инвестициите се явява предпоставка за нарастване на инвестиционната привлекателност. С цел да се направи преглед на основните задачи за разрешаване и подобряване на инвестициите на национално равнище, както и да се подпомогне процеса, службите на Европейската комисия очертават областите и инструментите на политиката. Потенциалните предизвикателства се посочват в докладите на Комисията за отделните държави. Те се разпределят в пет основни раздела, включващи подразделения по основни теми и основни видове предизвикателства:

- публична администрация/бизнес среда;
- пазар на труда/образование,
- финансов сектор/данъчно облагане;
- научни изследвания, развойна дейност и иновации;
- специфично за сектора регулиране (в областта на бизнес услугите/ регулираните професии, търговията на дребно, строителството, цифровата икономика/ телекомуникациите, енергетиката и транспорта) [14].

Националните усилия за стимулиране на инвестициите следва да се насочват към допълване на действията на равнище Европейски съюз. През 2016 г. от Комисията се публикуват поредица доклади, в които се анализират икономическите политики на държавите членки. В доклада за България се прави задълбочен преглед на макроикономическите дисбаланси, като в тях се оценява напредъкът на страната в изпълнението на специфичните препоръки от 2015 г. [11].

Специфични препоръки се отправят от Комисията към България с цел да се спомогне за подобряване на икономически резултати на страната ни. Те се насочват в следните области:

- бюджетна консолидация, данъчното облагане и здравеопазване;
- финансов сектор;
- трудов пазар и определяне на заплатите;
- образование;
- несъстоятелност.

Посочват се за предприемане и съответни действия за 2016 г. и 2017 г. [18]. Отбелязва се следният напредък по специфичните за страната ни препоръки:

- известен напредък в областта на публичните финанси, в това число събирането на данъци, сивата икономика и икономическата ефективност на разходите за здравеопазване;
- известен напредък в укрепването на финансовия сектор;
- известен напредък по въпросите на образованието;
- ограничен напредък по отношение на участието на пазара на труда;
- ограничен напредък в подобряването на инвестиционния климат [9].

В анализа на Комисията по отношение на инвестиционните предизвикателства се показват значителни различия между държавите членки спрямо инвестиционните модели и пречките пред инвестициите. Това означава, че не може да се изработи универсално решение за преодоляването им. За България наличието на инвестиции се явява значимо за продължаване на процеса на догонване, който изисква удовлетворяване на потребностите от модернизиране и развитие на инфраструктурата, реформи за подобряване на бизнес средата и подобряване на управлението на средствата на ЕС. Основните предизвикателства пред инвестициите се свързват с непредсказуемостта, сложността и голямата тежест на регулаторната рамка, с липсата на прозрачност на публичната администрация, съдебната система и данъчната система и с трудности, свързани с достъпа до финансиране. Освен това се отбелязва, че рамките за иновации не способстват за инвестиране в най-новаторските и продуктивни дейности [23].

Развитието на селските райони се явява част от по-широка стратегия на ЕС за инвестиции. От държавите членки и регионите се изготвят програми за развитие на селските райони въз основа на потребностите им. Комисарят по въпросите на земеделието и развитието на селските райони Фил Хоган счита, че една от силните страни на европейската концепция за развитието на селските райони се заключава в това да се определят основни приоритети като от всяка държава членка или регион зависи как да се проектира програма, отговаряща на нейните предизвикателства и възможности [13].

Подпомагането за развитие на селските райони се дефинира като втори стълб от общата селскостопанска политика, чрез която на държавите членки се предоставя финансиране от ЕС, което се управлява на национално или регионално равнище в рамките на многогодишните програми за съфинансиране. Предвиждат се общо 118 програми във всички държави членки, за които се заделя финансиране от ЕС в размер на 99,6 милиарда евро за периода 2014-2020 г. по линия на Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, както и допълнителни средства на национално, регионално равнище и частно финансиране. В момента се изпълняват 51 на брой одобрени програми за развитие на селските райони (вкл. тази на България). Общата им стойност се определя за над 62 милиарда евро (около 62,4 % от бюджета). Регламентът за развитие на селските райони за периода 2014 -2020 г. се ориентира към шест икономически, екологични и социални приоритета, а в програмите се съдържат ясно набелязани цели. Освен това с всички държави членки се договарят споразумения за партньорство, в които се очертават техните по-широки стратегии по отношение на структурните инвестиции, финансирани от ЕС. Целта е да се координират по-добре действията и да се постигне максимално полезно взаимодействие с другите европейски структурни и инвестиционни фондове (ЕСИ фондове) [13].

В рамката на програмите се изисква наличие на поне четири от следните шест общи приоритета на ЕС:

- поощряване на трансфера на знания и иновациите в селското и горското стопанство и в селските райони;
- повишаване на жизнеспособността и конкурентоспособността на всички видове земеделие и насърчаване на новаторски селскостопански технологии и устойчиво управление на горите;
- насърчаване на организацията на хранителната верига, хуманното отношение към животните и управлението на риска в селското стопанство;

- възстановяване, опазване и укрепване на екосистемите, свързани със селското и горското стопанство;
- насърчаване на ефективното използване на ресурсите и подпомагане на преминаването към нисковъглеродна и устойчива на изменението на климата икономика в селското и горското стопанство и в сектора на храните;
- насърчаване на социалното приобщаване, намаляването на бедността и икономическото развитие в селските райони [12].

В Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) се определят от страната ни количествени цели по отношение на тези целеви области и се решава какви мерки се използват за постигане на тези цели и колко финансиране се предоставя за всяка от мерките. Поне 30% от финансирането за всяка ПРСР се заделя за мерки, свързани с околната среда и изменението на климата, както и поне 5% за инициативата ЛИДЕР (Връзки между икономиката на селските райони и дейностите за развитие). Това се оказва предопределящо за дефинирането на програмни цели, съответстващи на целите на политиката на ЕС за развитие на селските райони, за постигане в периода 2014-2020 г., ориентирани към:

- повишаване на конкурентоспособността и балансираното развитие на селското и горското стопанство преработващата промишленост;
- опазване на екосистемите и устойчиво ползване на природните ресурси в земеделието, горското стопанство и хранителната промишленост, предотвратяване на климатичните промени и приспособяване към тях;
- социално-икономическо развитие на селските райони, осигуряващо нови работни места, намаляване на бедността, социалното включване и по-добро качество на живот [19].

Видно е, че третата цел на Програмата се ориентира директно към стимулиране на социално-икономическото развитие на селските райони. В рамките ѝ се предвижда да се подкрепят интервенции в три приоритетни области, чрез които съвместно да се развива икономическия потенциал, да се съхранява демографския потенциал и да се допринася за социално включване на уязвими групи и ромите, като по този начин да се стимулира икономическо възстановяване и намаляване на обезлюдяването и овладяване на процеса на социално изключване. В част от интервенциите, планирани за реализирането ѝ се включва група от мерки, целящи развитие и оползотворяване на социално-икономическия потенциал на селските райони чрез стимулиране на прилагането на подхода ЛИДЕР за водено от общностите местно развитие (ВОМР), който помага на участниците от селските райони да се прецени дългосрочния потенциал на района им. Подходът през последните двадесет години се използва като ползотворен инструмент за изпълнение и допълване на политиките за развитие. Програмата за развитие на селските райони в България 2014-2020 г. се ориентира към финансиране на изпълнението на местни стратегии за развитие, характеризиращи се с необходимата обосновааност и носещи добавена стойност за развитието на териториите [19]. В тази връзка може да се твърди, че ВОМР създава предпоставки за повишаване на инвестиционната привлекателност и социално-икономическо развитие на селските райони като обезпечава това чрез инструментариума си, включващ и участието на гражданите в разработването на отговори на местно равнище за множество и разнообразни предизвикателства.

В рамките на ВОМР се прилага методика, осигуряваща свързано и интегрирано използване на Европейските структурни и инвестиционни фондове, която се характеризира с:

- реализиране на интегрирани и многосекторни стратегии за местно развитие, според местната специфика;
- отчитане на местния интерес, нагласи, нужди и потенциал;
- изпълнение чрез местни групи за действие, включващи представители на публичния, нестопанския и стопанския сектор;
- насоченост към селските райони [10, 19].

Методиката на ВОМР може да се разглежда като инструмент за изпълнение на политиките за развитие, водещи до нарастване на инвестиционната привлекателност по линия на:

- създаването на капацитет, насърчаване на предприемачеството и развитието на технологиите и потенциала на териториите в най-широк смисъл;
- стимулирането на местните общности, предизвикването на ангажираност и участие да се справят със специфичните предизвикателства на териториите си [17].

Силата на въздействие на ВОМР се осигурява от три основни компонента: местни инициативни групи, съставени от представители на местния публичен, стопански и нестопански сектор, стратегии за местно развитие, разработени по образец и съгласувани със съответните програми от европейските и структурните инвестиционни фондове, приложение на ниво община или обединение на съседни общини и/или съседни населени места – част от община/и [16].

Трябва да се подчертае, че в периода 2014-2020г., за ВОМР се получава подкрепа по Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и може да се получи подкрепа от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Европейския фонд за морско дело и рибарство. Воденото от общностите местно развитие, подкрепяно от съответните европейски структурни инвестиционни фондове, се осъществява по един или по няколко приоритета на съответната програма или програми в съответствие с правилата за тези фондове. Определеният бюджет е 131,5 млн. евро. Очаква се ВОМР и през новия програмен период да благоприятства протичането на започналите позитивни процеси, свързани с оживяване на територията и преодоляването на изолацията на местните общности. Подходът ЛИДЕР за ВОМР се определя като сравнително нов за България, но се явява стимул за местните общности за участие и оживяване на териториите в селските райони. Може да се отбележи, че той планирано се насочва върху:

- нарастване на участието и капацитета местните общности в процесите на планиране и управление на социално-икономическото развитие на териториите;
- поддържане и стимулиране оживяването на териториите, създаването на сътрудничеството между различните заинтересовани страни;
- подобряване на местното управление на териториите, чрез създаването на местни инициативни групи и изготвяне на стратегии за местно развитие [22].

Местната стратегия за развитие в рамките на ВОМР може да се разглежда по същество като инвестиционна стратегия, вземаща под внимание базовите принципи на инвестирането. Тя следва да се разисква като на част от инструментариума на стратегическото планиране, обезпечаваш повишаването на инвестиционната привлекателност и ефективното развитие на територията. Стратегията се разработва по

образец и се съгласува със съответните програми от европейските и структурните инвестиционни фондове, за които е приложимо, и от които получава подкрепа. Процесът по изготвянето ѝ се характеризира с поставянето на редица изисквания, свързани с:

- одобрение от колективния върховен орган на МИГ след публично проведени консултации, обсъждания, информационни срещи и други със заинтересованите страни, като поканата за събитието се публикува на интернет страницата на МИГ на пр., на проекта на стратегията;
- задължително провеждане на обществено обсъждане за проекта на стратегията за ВОМР;
- възможно включване на мерки, които са избрани в ПРСР 2014 - 2020 г., не са включени в ПРСР 2014 – 2020 г., но са част от Регламент (ЕС) № 1305/2013, са извън обхвата на мерките от Регламент (ЕС) № 1305/2013, но съответстват на целите на регламента, са определени в определени програми;
- описание на целите и обхвата на всяка мярка, допустимите получатели, допустимите дейности и разходи, определените финансови параметри за проектите, интензитет на финансовата помощ, размер на финансовата помощ, критериите за оценка на проектите и тяхната тежест;
- възможно определяне на условия, при избор на мерки, включени в ПРСР 2014-2020 г., различни от програмата, но отговарящи на условията на Регламент (ЕС) № 1305/2013.
- съответствие мерките от стратегията на приложимите условия на регламента, при избор на мерки, включени в Регламент (ЕС) № 1305/2013, които не са част от ПРСР 2014 – 2020 г.;
- допринасяне за постигането на приоритетите на ПРСР 2014 – 2020 г. и на стратегията за ВОМР при избор на мярка извън обхвата на Регламент (ЕС) № 1305/2013;
- прилагане на условия, определени от съответния УО за мерките от стратегията за ВОМР, които са мерки/операции, финансирани от оперативните програми;
- разработване на мерките в стратегия за ВОМР при спазване на установената липса на припокриване и координация по всички програми, финансирани със средства на ЕС;
- недопускане със средства от ОПИК на финансиране на проекти, изпълнявани от микропредприятия в рамките на селски райони и от предприятия, които не са допустими съгласно координацията на ОПИК с другите програми, финансирани със средства на ЕС;
- неизбираемост на мерки, в стратегията за ВОМР, финансирани от ЕЗФРСР, предвиждащи фиксирани плащания, и мерки, свързани със схеми за плащания на площ, в т. ч. подмерки 6.1 „Стартова помощ за млади земеделски производители“, 6.2 „Стартова помощ за неземеделски дейности“ и 6.3 „Стартова помощ за развитие на малки стопанства“ на мярка 6 „Развитие на стопанства и предприятия“ от ПРСР 2014 – 2020 г. [16].

Към момента се изпълняват стратегии за местно развитие на четиридесет местни инициативни групи от цялата страна. Девет от тях обхващат териториите на по три общини, седемнадесет на по две общини и четиринадесет на една община. Подходът ЛИДЕР за водено от общностите местно развитие за програмния период 2014-2020 започва да се прилага на територията на общо 75 общини от селските райони по националната дефиниция, или в 32.5% от общините от селските райони.

При извършения преглед се показват следните значими моменти:

- стратегическото планиране притежава инструментариум, с който се създава възможност да се вземат ефективни управленски решения, които са свързани с развитие на селските райони, в условията на непрекъснати изменения във външните и вътрешните фактори, определящи това развитие;
- държавата като заинтересовано лице от осигуряване на стабилност, което едновременно ограничава инвестиционните възможности и осигурява необходимите механизми за привличане на инвестиции в селските райони се проявява в значима роля;
- държавното управление се разкрива като съществено влияещо и въздействащо на мащабите и резултатността на инвестициите и инвестиционната привлекателност;
- на самите селски общини се отреждат важни функции в осигуряването на устойчиво социално-икономическо развитие и нарастването на инвестиционната привлекателност на територията им;
- селските райони се стремят възможно най-ефективно да използват своите територии, за да станат инвестиционно привлекателни;
- на инструмента ВОМР се залага за повишаване на инвестиционната привлекателност, чрез непосредственото участие на местната общност, имаща в най-голяма степен интерес от протичането на процеса;
- стратегиите за развитие на селските райони, преди всичко многофондовите, се стараят да привличат различни типове инвеститори;
- инвестиционната привлекателност на селските райони може да се формира в условията на обвързване с целеви сегмент от инвеститори;
- комплексът от взаимосвързани мерки, които са в състояние да направят територията привлекателна за всички и от всички страни следва да се разглежда като източник, водещ до нарастване на инвестиционната привлекателност;
- като перспективната цел за повишаване на инвестиционната привлекателност може да се разглежда именно целта да се сформира такава привлекателност.

В заключение, инвестиционната привлекателност следва да се разглежда сред най-важните компоненти на процеса на социално-икономическото развитие на селските райони. В този аспект стратегическо планиране, ориентирано към повишаването ѝ се явява важен инструмент за всяка целяща ефективност управленска система.

Литература:

1. Владимирова, К. и др. Прогнозиране и стратегическо планиране, С., 2012.
2. Павлова, Е. Инвестиционна привлекателност на региона: същност и методи оценки //URL:http://esjournal.ru/files/pdf/201102/201102_18.pdf
3. Петранов, С. и др. Ръководство по ИНВЕСТИЦИИ. С., 2011.
4. Стоянова, Сл. Счетоводството като информационен и приложен инструментариум за управлението на финансовите рискове // Изменение на пазарите на лихвени финансови инструменти след кризата от 2007-2009г. Ш., 2011.
5. Тонев С., „Фактори за инвестиционни решения на фирмите“. Ш., 2015.
6. Ушаков, И. Как да привлечем инвестиции. С., 2007.
7. Федотова, М. и др. Оценка факторов роста инвестиционной привлекательности регионов//URL:http://www.fa.ru/dep/press/aboutus/Documents/Fedotova_Loseva_Ocenka%20faktorov%20rosta.pdf

8. Юсуф, А. Повышение инвестиционной привлекательности региональной хозяйственной системы в условиях инновационной экономики//URL: [http://www.fa.ru/dep/ods/autorefs/Dissertations/%D0%AE%D1%81%D1%81%D1%83%D1%84%D0%90%D0%90%20\(25.03.2014\)%20e1991c295b289d2b8c27a3a77301bd57.pdf](http://www.fa.ru/dep/ods/autorefs/Dissertations/%D0%AE%D1%81%D1%81%D1%83%D1%84%D0%90%D0%90%20(25.03.2014)%20e1991c295b289d2b8c27a3a77301bd57.pdf)
9. България. Актуално състояние – зима 2016//URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/countries/pdf/report2016/bulgaria_bg.pdf
10. Водено от общностите местно развитие. Политиката на сближаване за периода 2014-2020г.//URL:http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/community_bg.pdf
11. Доклад за България за 2016 г., включващ задълбочен преглед относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси // URL:http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/cr2016_bulgaria_bg.pdf
12. Европейска комисия Развитие на селските райони в периода 2014-2020г.// URL:http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_bg.htm
13. Европейска комисия. Съобщение за пресата. Одобряване на 24 допълнителни програми за развитие на селските райони за стимулиране на селскостопанския сектор и селските райони в ЕС//URL:http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5025_bg.htm Брюксел, 26 Май 2015
14. Европейска комисия. Икономически и финансови въпроси. Икономическа ситуация в ЕС // URL:http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/index_bg.htm
15. Методология за стратегическо планиране в република България //URL: www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=1064
16. Наредба № 22 от 14 декември 2015 г. за прилагане на подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за Водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ от Програмата за развитие на селските райони за периода 2014 - 2020 г.
17. Насоки за местните участници относно воденото от общностите местно развитие //URL:http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_clld_local_actors_bg.pdf
18. Препоръка на Съвета относно Националната програма за реформи на България за 2016 г. и съдържаща становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за 2016г. // URL: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016/csr2016_bulgaria_bg.pdf
19. Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020г. // URL: <http://www.dfg.bg/bg/prsr-2014-2020/prsr--2014-2020/>
20. Регионални профили. Показатели за развитие С., 2015. //URL:<http://www.regionalprofiles.bg/bg/>
21. Российские и мировые тенденции и тренды в сфере стратегического территориального планирования городов, агломераций и регионов // URL: http://glava.perm.ru/upload/pages/1005/Rossijskije_i_mirovyje_tendencii_i_trendy_v_s_fere_strategichesk.pdf
22. Ръководство на воденото от Общностите местно развитие в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове // URL: <http://prsr.government.bg/index.php/bg/sections/12/25>
23. URL:http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/2016/ags2016_intro_bg.pdf